

بررسی تاثیر رشد شرکت، جریان نقدی و نسبت بدهی بر اظهارنظر حسابرس در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

حسن احمدی^۱

حکیمه حاجی دیوجی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۰۲/۳۱

چکیده

هدف تحقیق حاضر بررسی تاثیر رشد شرکت، جریان نقدی و نسبت بدهی بر اظهارنظر حسابرس در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. جامعه آماری در این تحقیق شامل کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۹۵-۱۴۰۱ (یک دوره ۷ ساله) می باشد. نمونه آماری پژوهش حاضر شامل ۱۳۵ شرکت است. روش تحقیق حاضر از لحاظ ماهیت در زمره تحقیقات توصیفی قرار داشته و از نظر روش نیز در دسته ی تحقیقات همبستگی محسوب می گردد. نتایج نشان می دهد بین رشد شرکت بر اظهارنظر حسابرس تاثیر معناداری وجود ندارند و بین جریان نقدی بر اظهارنظر حسابرس تاثیر مثبت و معناداری وجود دارند و بین نسبت بدهی بر اظهارنظر حسابرس تاثیر منفی و معناداری وجود دارند.

واژگان کلیدی

رشد شرکت، اظهارنظر حسابرس، جریان نقدی، نسبت بدهی

۱. استادیار موسسه آموزش عالی خرد بوشهر، بوشهر، ایران. ahmadihassan80@yahoo.com

۲. کارشناسی ارشد، دانشکده حسابداری، موسسه آموزش عالی خرد، ایران. hajiduji@gmail.com

مقدمه

به استناد نظریه جنسن^۱ (۱۹۸۶)، از شرکتی که فرصت‌های سرمایه‌گذاری پائینی برخوردار است، انتظار می‌رود که جریان‌های نقد آزاد بالایی داشته باشد. زیرا هر چه فرصت‌های سرمایه‌گذاری (بالفعل و بالقوه) افزایش پیدا کند، اکثر وجوه مازاد در جهت افزایش ثروت سهامداران از طریق سرمایه‌گذاری در فرصت‌های موجود مورد استفاده قرار می‌گیرد و افزایش در میزان سرمایه‌گذاری از محل وجوه مازاد منجر به کاهش این وجوه خواهد شد. بنابراین طبق نظر جنسن و تئوری نمایندگی، تضاد منافع بین مدیران و سهامداران هنگامی تشدید می‌شود که شرکت، جریان‌های نقدی آزاد با اهمیتی (مثبتی) ایجاد کند و با فرصت‌های رشد کمی نیز مواجه باشد. در صورت نبود اقدامات کنترلی توسط سهامداران، مدیران شرکت‌هایی که دارای جریان نقدی آزاد^۲ مثبت و فرصت‌های رشد کم هستند، ابتدا در پروژه‌هایی با ارزش فعلی خالص^۳ مثبت سرمایه‌گذاری می‌کنند و به علت کم بودن فرصت‌های رشد، در پروژه‌هایی با ارزش فعلی خالص منفی نیز سرمایه‌گذاری می‌کنند که موجب از بین رفتن ارزش سرمایه‌گذاری و در پی آن کاهش قیمت سهام می‌شود. بنابراین مدیران برای آنکه توسط سهامداران حذف نشوند سعی می‌کنند با گزارش افزایش سود (جنسن، ۱۹۸۶) و یا با نفوذ و دستکاری‌های حسابداری، هزینه‌های غیر بهینه (گول و تسی^۴، ۱۹۹۸) را بپوشانند. به همین علت مدیران تمایل زیادی به استفاده از افزایش درآمد ارقام تعهدی اختیاری بمنظور گزارش افزایش سود دارند (چانگ، فرس و کیم^۵، ۲۰۰۵). بنابراین، قابل اتکا بودن و مفید بودن ارقام تعهدی مورد تردید است، چرا که مدیران قادرند آن‌ها را مطابق میل خود تعدیل نمایند (حامدی، ۱۳۸۸).

شرکتها برای سرمایه‌گذاری به منابع مالی احتیاج دارند، اما منابع سرمایه و استفاده از آنها باید به خوبی تعیین شود تا شرکت بتواند سودآور بوده و با مشکلات نقدینگی مواجه نشود. و این وظیفه یک مدیر مالی است که منابع تامین مالی و نحوه استفاده از آنها را تعیین کند. تصمیمات تأمین مالی و ترکیب بهینه ساختار سرمایه و همچنین ایجاد جریانهای نقدی، استفاده‌ی مطلوب از منابع مالی بدست آمده و توان بازپرداخت بدهی از جمله مسائلی است که برای تصمیم‌گیری مدیریت حائز اهمیت می‌باشد

جریانهای نقدی، به تغییرات مخارج سرمایه‌های شرکتها در قبال تغییرات در جریانهای نقدی اشاره دارد. عدم تقارن اطلاعاتی موجب ایجاد ریسک و مخاطره اطلاعاتی برای تأمین کنندگان منابع مالی می‌گردد. فرضیه بیش و کم سرمایه‌گذاری بیان میکند شرکت‌هایی که کمتر از سطح بهینه سرمایه‌گذاری کنند، از مشکل کم سرمایه‌گذاری و شرکت‌هایی که بیشتر از سطح بهینه سرمایه‌گذاری کنند، از مشکل بیش سرمایه‌گذاری آسیب می‌بینند؛ لذا شناخت عوامل مهم و تأثیرگذار بر سطح سرمایه‌گذاری‌ها، در ارزیابی، شناسایی و تعیین سطح بهینه سرمایه‌گذاری شرکت‌ها، بسیار حائز اهمیت است. با توجه به مطالعات انجام شده، منابع تأمین مالی داخلی شرکت از مواردی است که می‌تواند بر میزان سرمایه‌گذاری‌های شرکت تأثیرگذار باشد. میزان اتکای یک شرکت بر منابع داخلی نیز از طریق «

۱. Jensen

۲. Free cash flow

۳. Net present value

۴. Gul & Tsui

۵. Chung, Firth & Kim

حساسیت سرمایه گذاری- جریان نقدی « آن شرکت تعیین می شود. بخش عمده ای از ادبیات موجود در حوزه مالی نشان داده است که محدودیت های مالی، توانایی مدیران را برای تأمین مالی پروژه های سرمایه گذاری محدود می سازد. یکی از مواردی که می توان استنباط نمود آن است که شرکتهای مواجه با محدودیت تأمین مالی ممکن است به دلیل هزینه های زیاد تأمین مالی، از قبول و انجام پروژه های باارزش فعلی خالص مثبت صرف نظر نمایند که این کار به کم سرمایه گذاری منجر می شود (وردی، ۲۰۰۶).

امروزه یکی از مباحث مهم، در مورد تجزیه و تحلیل اطلاعات مالی شرکتهای سودآوری و بهره وری تخصیص سرمایه می باشد. از طرف دیگر، یکی از عوامل مؤثر بر بهره وری شرکتهای، فرصتهای رشد است و این میتواند نشان دهنده استعداد بالقوه شرکت در سودآوری و سرمایه گذاری باشد. فرصتهای رشد در طی مراحل مختلف دارای چرخه عمر متفاوت است. شرکتی که از انعطاف پذیری زیادی برای استفاده از این فرصتها برخوردار باشد، چشم انداز روشنی از آینده آن متصور است (اولسن و همکاران، ۲۰۱۲).

سازمان بورس اوراق بهادار تهران، در راستای حمایت از حقوق و منافع سرمایه گذاران، ساماندهی توسعه بازار اوراق بهادار و نظر به ضرورت نظارت عالی بر امور بازار سرمایه، در تاریخ ۸ مرداد ۱۳۸۶، دستورالعمل موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار را که چرخش منظم موسسات حسابرسی را در دوره ی زمانی چهارساله الزامی می نمود، تصویب کرد (سازمان بورس اوراق بهادار، ۱۳۸۶).

حسابرس، اظهارنظر خود را در یک سندی تحت عنوان گزارش حسابرسی بیان می کند. از گزارش حسابرسی اغلب به عنوان فشارسنج یاد می شود و این تنها به عنوان یک سند برای افزایش قابلیت اعتماد بر صورت های مالی نیست، بلکه گزارش حسابرسی نقطه آخر فرآیند حسابرسی است که از طریق آن حسابرس اظهارنظر خود را درباره صورت های مالی ذکر می کند (آرنز و لثویک، ۱۹۹۶). براساس استاندارد ۷۰۵ حسابرسی ایران، این اظهارنظر می تواند مقبول، مشروط، مردود و یا عدم اظهارنظر باشد. در این راستا محقق در صدد پاسخگویی به این سوال است که آیا رشد شرکت بر اظهارنظر حسابرس تاثیر معناداری دارند؟ و آیا جریان نقدی بر اظهارنظر حسابرس تاثیر معناداری دارند؟ و آیا نسبت بدهی بر اظهارنظر حسابرس تاثیر معناداری دارند؟

مبانی نظری و پیشینه

شرکتهای برای سرمایه گذاری به منابع مالی احتیاج دارند، اما منابع سرمایه و استفاده از آنها باید به خوبی تعیین شود تا شرکت بتواند سودآور بوده و با مشکلات نقدینگی مواجه نشود. و این وظیفه یک مدیر مالی است که منابع تأمین مالی و نحوه استفاده از آنها را تعیین کند. تصمیمات تأمین مالی و ترکیب بهینه ساختار سرمایه و همچنین ایجاد جریانهای نقدی، استفاده ی مطلوب از منابع مالی بدست آمده و توان بازپرداخت بدهی از جمله مسائلی است که برای تصمیم گیری مدیریت حائز اهمیت می باشد. از جمله ابزارهایی که مدیریت را در این امر یاری می نماید، صورت جریان وجوه نقد است که توانایی شرکت در ایجاد جریانهای نقدی، توانایی برای پرداختن تعهدات و همچنین نیاز شرکت برای تأمین

مالی را نشان می دهد. گروه گسترده ای از استفاده کنندگان جهت تصمیم گیری های سرمایه گذاری، تامین مالی، مدیریتی و... نیازمند پیش بینی وجوه نقد موسسه می باشند. عده ای که خواستار رابطه کوتاه مدت با موسسه می باشند؛ کلیت ایجاد وجوه نقد را مدنظر قرار می دهند. و کسانی که به رابطه بلندمدت با موسسه فکر می کنند؛ نشانه های مثبت مانند وجوه نقد مصرفی در فعالیت های سرمایه گذاری و ایجاد وجوه نقد در روال عادی موسسه بر تصمیماتشان تاثیرگذار خواهد بود (طالب نیا و همکاران، ۱۳۹۴).

رشد شرکت ها از دیدگاه های مختلف مورد مطالعه قرار گرفته است. در تئوری مربوط به رشد شرکت می توان به قانون گیریت اشاره کرد که در آن ادعا شده نرخ رشد شرکت به اندازه آن بستگی ندارد. اندروز بیان می کند که رشد شرکت ها به دلیل اهداف آنها از هزینه های اصلی کمتر خواهد بود. از طرف دیگر، آنسوف مدلی را بنابر مفهوم موقعیت بازار محصولات پیشنهاد می دهد. این مدل با دیدگاه های منابع محور آثار پترز ترکیب شده است. در نهایت، پترز پیشنهاد می دهد که دلایل، رشد درونی است و رشد شرکت به دلیل استفاده از برخی منابع غیرفعال و توانمندی ها است. پیشنهاد پترز در دهه اخیر، از طریق نظریه پردازان منابع محور توسعه یافته است. این منابع را می توان از خاص بودن و عدم تقسیم بندی آن ها به دست آورد. هنگامی که منابع، قابلیت تقسیم شدن نداشته باشند، شرکت باید (در صورتی که خواهان اطمینان از استفاده درست از سایر منابع مختلف باشد) کمیت های غیرضروری آن را شناسایی کند. خاص بودن منابع، شرکت را ملزم به حفظ و ادامه این منابع بهره برداری نشده در شرکت، به جای فروش یا خارج سازی آن ها در بازار می نماید (مورنو^۱، ۲۰۰۵).

نسبت بدهی از نسبت های مالی است، که نشان دهنده این می باشد، که چه نسبتی از کل بدهی های شرکت (مجموع بدهی های جاری، بدهی های بلندمدت) مربوط به دارایی هایش (مجموع دارایی جاری، دارایی ثابت و سایر دارایی ها مانند سرقفلی) می باشد. به زبان ساده تر؛ نسبت بدهی از طریق تقسیم مجموع بدهی ها، به مجموع دارایی ها، محاسبه می شود. نسبت بدهی بالاتر از یک نشان می دهد، که شرکت بدهی های بیشتر از دارایی هایش است و نسبت بدهی کمتر از یک نشان دهنده این است، که دارایی های شرکت بیشتر از بدهی هایش می باشد. نسبت بدهی در ترکیب با سایر روش ها، سلامت مالی شرکت را محاسبه می کند. نسبت بدهی می تواند به سرمایه گذار کمک کند تا درجه ریسک شرکت های مختلف را تعیین کند (رامشه و همکاران، ۱۳۹۶).

هدف از حسابرسی صورتهای مالی این است که حسابرس درباره ی درستی تهیه و ارائه آنها از کلیه جنبه های با اهمیت در انطباق با اصول متداول حسابداری، اظهار نظر کند. اظهار نظر حسابرس اعتبار صورتهای مالی را افزایش می دهد. اما عواملی چون قضاوت، استفاده از نمونه گیری در رسیدگیها، محدودیتهای ذاتی سیستم های حسابداری و کنترل های داخلی موجب می شود که دستیابی به اطمینان مطلق در حسابرسی ممکن نشود.

اظهار نظر گزارش حسابرس: بند اظهار نظر گزارش حسابرس حاوی نظر صریح حسابرس در این باره است که آیا صورتهای مالی، از تمام جنبه های با اهمیت طبق استانداردهای حسابداری به نحوه مطلوب ارائه شده است یا خیر.

صراف و همکاران (۱۴۰۱) تاثیر نقدینگی، نسبت بدهی، اندازه و سن شرکت بر تأخیر گزارشگری حسابرسی پرداختند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد نقدینگی شرکت بر تأخیر گزارش حسابرس تأثیر مثبت و معنی‌دار دارد؛ اندازه شرکت بر تأخیر گزارش حسابرس تأثیر منفی و معنی‌دار دارد؛ همچنین نتایج نشان داد نسبت بدهی و سن شرکت نیز بر تأخیر گزارش حسابرس تأثیر مثبت دارند؛ اما تأثیر آنها معنی‌دار نیست.

مرادی و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی ارتباط بین مدیریت سود و اظهار نظر مشروط حسابرس در مورد ابهام در تداوم فعالیت پرداختند و یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که بین مدیریت سود و اظهار نظر مشروط حسابرس به دلیل ابهام در تداوم فعالیت شرکت، ارتباط مستقیمی وجود دارد. این در حالی است که بین مدیریت سود و اظهار نظر مشروط حسابرس به دلایلی جز ابهام در تداوم فعالیت، ارتباط معناداری مشاهده نشده است.

نی و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای به بررسی "صورت‌های مالی جریان‌ات نقدی و ارزش شرکت‌ها: شواهدی از کشور تایوان"، پرداخته‌اند. این مطالعه با بررسی اثر جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی، سرمایه‌گذاری و تأمین مالی، با استفاده از مدل داده‌های پانلی سانسور شده به دلیل داده‌های مربوط به پانل به کار رفته و ویژگی‌های متغیرهای وابسته، تأثیر این جریان‌های نقدی مختلف بر ارزش شرکت را بررسی می‌کند. نتایج بدست آمده حاکی از آن است که شرکتهایی که سرمایه‌هایی را برای پروژه‌های بودجه‌ریزی سرمایه‌جمع می‌کنند می‌توانند ارزش شرکت خود را ارتقا بخشند و در نتیجه باعث ورود پول نقد حاصل از فعالیت‌های تأمین مالی و جریان‌های نقدی به فعالیت‌های سرمایه‌گذاری مطابق با شناخت‌های مطرح شده در این تحقیق شوند. با این حال، نتایج نشان می‌دهد که ورود پول نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی ممکن است به عنوان یک سیگنال مثبت متفاوت از مطالعات مربوط تلقی نشود. استنباط می‌شود که بازار به دلیل داشتن هر چه بیشتر رقبای کره جنوبی و چین، برای شرکت‌های تایوانی به طور فزاینده‌ای رقابتی است. علاوه بر این، در این تحقیق استدلال می‌شود که اگر نقدینگی شرکتها به دلیل پایین آمدن سود یا خریدهای کوچک ناشی از سهم بازار کاهش یابد، ممکن است ارزش شرکت افزایش نیابد. اهرندز و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان چرخه فرصتهای رشد و ارزش منابع نقدی بیان داشتند، ما نشان میدهم که پویایی چرخه تجاری و به ویژه، چرخه فرصتهای رشد یک شرکت، ارزش داراییهای نقدی شرکت را تعیین میکنند. یک دلار نقد اضافی برای شرکتهایی با فرصتهای توسعه کمتر ارزش بیشتری دارد. این اثر ارزشگذاری برای شرکتهای با اهرم پایین و شرکتهای با تحقیق و توسعه بالا قویتر است، اما مستقل از وضعیت مالی آنها است. داراییهای نقدی شرکت انعطافپذیری لازم برای سرمایه‌گذاری برای شرکتهایی را فراهم میکند که در زمان بحران با چرخه تجاری و محدودیتهای مالی جانبی عرضه دارند. موجودی نقدی در شرکتهایی با فرصتهای رشد کمتر، با سرمایه‌گذاری بیشتر و عملکرد بهتر عملکرد مرتبط است.

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- رشد شرکت بر اظهارنظر حسابرس تاثیر معناداری دارند.
- ۲- جریان نقدی بر اظهارنظر حسابرس تاثیر معناداری دارند.
- ۳- نسبت بدهی بر اظهارنظر حسابرس تاثیر معناداری دارند.

روش پژوهش

بر اساس هدف، پژوهش‌های علمی را می‌توان به سه گروه بنیادی، علمی و کاربردی تقسیم کرد. پژوهش‌های بنیادی در جستجوی کشف حقایق، واقعیات، شناخت پدیده‌ها و اشیاء بوده که مرزهای دانش عمومی بشر را توسعه می‌دهند و قوانین علمی را کشف نموده به تعیین ویژگی‌ها و صفات یک واقعه می‌پردازند. پژوهش‌های علمی که آن‌ها را حل مسئله نیز می‌نامند، مستقیماً برای حل مسئله به کار گرفته می‌شوند. پژوهش‌های علمی خصلت موضعی و محلی داشته و از خاصیت تعمیم‌پذیری برخوردار نیستند. پژوهش کاربردی، پژوهش‌هایی هستند که با استفاده از زمینه و بستر شناختی و معلوماتی که توسط پژوهش بنیادی فراهم شده برای رفع نیازمندی‌های بشر مورد استفاده قرار می‌گیرند، پژوهش حاضر از نظر طبقه‌بندی بر مبنای هدف، از نوع پژوهش‌های کاربردی و از نظر ماهیت از نوع پژوهش توصیفی و از نظر نوع داده کمی است. این پژوهش در حوزه تحقیقات اثباتی قرار می‌گیرد و با توجه به اینکه از اطلاعات تاریخی استفاده می‌شود در گروه پژوهش‌های شبه آزمایشی قرار می‌گیرد (خاکی، ۱۳۸۲).

مدل رگرسیونی پژوهش

$$AS = \beta_0 + \beta_1 GROWTH + \beta_2 CFV + \beta_3 LEV + \beta_4 SIZE + \beta_5 ROA + \varepsilon$$

متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته

اظهارنظر حسابرس (AS):

اگر اظهارنظر حسابرس در مورد صورتهای مالی مقبول (تعددیل نشده) باشد عدد یک و مشروط (تعدیل شده) از عدد صفر استفاده می‌شود. (حیدریان و همکاران، ۱۳۸۹)

متغیر مستقل

GROWTH رشد شرکت

در این پژوهش برای محاسبه فرصت رشد شرکت از نسبت ارزش بازار شرکت به ارزش دفتری آن محاسبه میشود. نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری بالاتر به معنی ارزش بالاتر به علت وجود فرصتهای رشد شرکت خواهد بود. (خواجه و همکاران، ۱۳۸۵)

جریان نقدی CFV

برای محاسبه جریان نقدی از طریق فرمول زیر محاسبه می‌گردد:

$$CFV_{it} = (INC_{it} - TAX_{it} - INTER_{it} - CSDIV_{it}) / A_{i,t-1}$$

که در آن:

CFV_{it}: ارزش جریان‌های نقدی شرکت *i* در سال *t*

INC سود عملیاتی قبل از استهلاک شرکت *i* در سال *t*

TAX کل مالیات پرداختی شرکت i در سال t

$INTEP$ هزینه بهره پرداختی شرکت i در سال t

$CSDIV$: سود سهامداران عادی پرداختی شرکت i در سال t

A کل ارزش دفتری دارایی های شرکت i در سال t

نسبت بدهی (LEV)

از اهرم مالی به عنوان نسبت بدهی به دارایی استفاده می کنیم

اهرم مالی (LEV): تعریف ۱- اهرم مالی عبارت است از استفاده از انواع ابزارهای مالی یا بدهی برای افزایش نرخ بازده بالقوه سرمایه گذاری. تعریف ۲- میزان بدهی که برای تأمین مالی دارایی های یک شرکت مورد استفاده قرار می گیرد. شرکتی که برای تأمین مالی دارایی های خود از بیشتر از بدهی استفاده کرده باشد، شرکت اهرمی گفته می شود. (دیدار و بیکی، ۱۳۹۶؛ بزرگ اصل، ۱۳۸۵؛ آنمول و همکاران ۱ (۲۰۱۵)).

$$LEV = \frac{\text{مجموع بدهی ها}}{\text{مجموع دارایی ها}}$$

متغیرهای کنترلی

اندازه شرکت SIZE

برای تعیین اندازه شرکت، در تحقیق های مختلف از شاخص های متفاوتی استفاده شده است. کروز و مانیکز (۲۰۱۴) از لگاریتم فروش، النجار (۲۰۱۳) از لگاریتم دارایی ها، چان و همکاران (۲۰۱۲) از لگاریتم ارزش بازار سهام استفاده کردند. در تحقیق های داخلی نیز علیقلی و جلیلیان (۱۳۹۱) از لگاریتم ارزش بازار سهام، فخاری و یوسف نژاد (۱۳۸۵) از لگاریتم متوسط کل دارایی ها، یعقوب نژاد و همکاران (۱۳۸۹) از لگاریتم فروش و حیدرپور و خواجه محمود (۱۳۹۳) از لگاریتم کل دارایی ها استفاده کردند.

در این تحقیق نحوه محاسبه اندازه شرکت به شرح زیر است:

$$SIZE_{i,t} = \ln(AT_{i,t})$$

که در آن؛

$SIZE_{i,t}$: اندازه شرکت i در سال t

\ln : لگاریتم طبیعی

$AT_{i,t}$: کل دارایی های شرکت i در سال t

بازده دارایی ها ROA

بازده دارایی (Return on Asset)؛ یک شاخص از چگونگی سودآوری شرکت وابسته به کل دارایی های آن شرکت می باشد. بازده دارایی یک ایده درباره مدیریت کارآمد در رابطه با استفاده از دارایی ها در جهت تولید سود

¹-Anmol and et al

2-Kroes & Manikas

3-Al-Najjar

4-Chaun & et al

(دارایی‌های مولد) به ما می‌دهد که از طریق تقسیم سود سالیانه به کل دارایی شرکت محاسبه می‌شود. بازده دارایی، به صورت درصد بیان می‌شود و بعضی اوقات به بازده سرمایه‌گذاری یا ROL اشاره دارد. (Return On Investment) شایان ذکر است که در برخی مواقع سرمایه‌گذاران هنگامی که این محاسبه را انجام می‌دهند، هزینه بهره را به خالص درآمد اضافه می‌کنند. بازده دارایی، به ما می‌گوید چه مقدار سود از دارایی‌های سرمایه‌گذاری شده بدست آمده است.

بازده دارایی، به شدت وابسته به صنعت می‌باشد و به این دلیل هنگامی که از آن به عنوان مقیاسی برای مقایسه استفاده می‌شود بهتر است در برابر مقدار بازده دارایی‌های گذشته شرکت با شرکت مشابه‌ای مقایسه صورت پذیرد. دارایی‌های شرکت از بدهی و حقوق صاحبان سهام شامل شده‌اند و برای اداره و جوه شرکت استفاده می‌شوند، مقدار بازده دارایی، یک ایده به سرمایه‌گذار می‌دهد که شرکت تا چه حد در تبدیل پولی که سرمایه‌گذاری کرده است به سود خالص موفق بوده است. مقدار بالای بازده دارایی بهتر است، زیرا شرکت پول بیشتری را از سرمایه‌گذاری کمتری بدست آورده است. نحوه محاسبه بازده دارایی به شرح زیر است:

$$ROA = \frac{NI}{TA}$$

ROA: بازده دارایی‌ها

NI: سود خالص (Net Income)

TA: دارایی‌های کل

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش برای آزمون فرضیه‌ها از مدل رگرسیون خطی چند متغیره استفاده شده است. روش آماری مورد استفاده در این پژوهش روش داده‌های پانل است. در ادامه ابتدا روش داده‌های پانل و آزمون‌های مربوط به آن تشریح می‌گردد. سپس آزمون‌های مربوط به معنی‌دار بودن کل مدل و معنی‌دار بودن متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود. در آخر نیز پس از تشریح آزمون‌های مربوط به مفروضات رگرسیون کلاسیک، نحوه تصمیم‌گیری در مورد رد یا پذیرش فرضیه‌های پژوهش بیان می‌گردد. تحلیل آماری داده‌ها نیز به کمک نرم‌افزار ایویوز انجام خواهد شد. جامعه آماری در این پژوهش کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در یک دوره هفت‌ساله ۱۴۰۱ - ۱۳۹۵ است.

در این پژوهش ۱۳۳ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران که در این دوره زمانی ۷ ساله فعالیت داشته‌اند، مورد مطالعه قرار گرفتند.

در پژوهش حاضر ابتدا آمارهای توصیفی برای متغیرهای مدل رگرسیون ارائه می‌شود. شاخص‌های توصیف داده‌ها، شامل شاخص‌های مرکزی (مانند میانگین و میانه)، شاخص‌های پراکندگی (مانند واریانس و انحراف معیار) و شاخص‌های شکل توزیع (مانند چولگی و کشیدگی) برای تک‌تک متغیرهای پژوهش محاسبه خواهد شد. این آمارها شمای کلی از تک‌تک متغیرهای مدل به دست می‌دهد.

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش که با استفاده از داده‌های ۱۳۳ شرکت فعال در بورس اوراق بهادار تهران، طی دوره‌های زمانی بین سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ اندازه‌گیری شده‌اند، شامل تعداد مشاهدات، میانگین، انحراف معیار، حداقل، حداکثر، ضریب چولگی و ضریب کشیدگی است که در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

پنل الف - متغیرهای پیوسته									
نام متغیر	نماد	تعداد مشاهدات	میانگین	میان	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
اظهار نظر حسابرس	AS	۹۳۱	۰,۰۴۰۸	۰	۱	۰	۰,۱۹۸	۲,۶۴۱۴	۶,۵۴۲۶
رشد شرکت	Growth	۹۳۱	۰,۲۵۹۱	۰,۱۷۳۳	۷,۸۱۵۵	۰,۹۳۱۰	۰,۶۰۱۱	۱,۵۱۴۸	۵,۸۱۳۲
جریان نقدی	Cfv	۹۳۱	۰,۰۷۵۹	۰,۰۳۵۹	۰,۹۱۳۷	۰,۷۶۵۹	۰,۱۲۱۵	۱,۵۶۱۲	۷,۹۴۸۸
نسبت بدهی	LEV	۹۳۱	۰,۵۷۷۴	۰,۵۹۳۵	۱,۵۶۵۶	۰,۰۰۰۲	۰,۲۲۳۲	۰,۰۱۲۶	۳,۳۸۹۱
اندازه شرکت	SIZE	۹۳۱	۱۴,۳۱۲	۱۴,۱۴۹	۱۹,۷۷۳	۱۰,۴۹۲	۱,۴۸۷۲	۰,۸۱۲۱	۴,۴۲۹۱
بازده داراییها	ROA	۹۳۱	۰,۱۳۲	۰,۱۱۲۳	۰,۶۲۳۴	۰,۳۲۶۹	۰,۱۳۶۲	۰,۴۴۴۸	۴,۰۹۳۹

در جدول بالا برخی از مفاهیم آمار توصیفی متغیرها شامل میانگین، میان، حداقل مشاهدات، حداکثر مشاهدات، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی ارائه شده است. در این میان، پارامترهای مرکزی، دسته‌ای از پارامترهای توصیف کننده‌ی یک توزیع آماری هستند که ویژگی داده‌ها را نسبت به مرکز توزیع بیان می‌کنند. میانگین به عنوان نقطه تعادل و مرکز ثقل یک توزیع آماری، یکی از شاخص‌های مرکزی مناسب برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست. در جدول ۴-۱ تعداد مشاهدات مربوط به شرکت‌های مورد مطالعه ۹۳۱ (۱۳۳ شرکت در ۷ سال) است. همچنین مشاهده می‌شود که میانگین و انحراف معیار متغیرهای، اظهار نظر حسابرس $0/198 \pm 0/041$ ، رشد شرکت $0/2591 \pm 0/601$ ، جریان نقدی $0/0759 \pm 0/223$ ، نسبت بدهی $0/5774 \pm 0/487$ ، اندازه شرکت $14/312 \pm 1/487$ و بازده داراییها $0/132 \pm 0/136$ است.

دسته‌ای دیگر از پارامترهای توصیف کننده‌ی جامعه، پارامترهای پراکندگی هستند. پارامترهای پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی داده‌ها از یکدیگر یا میزان پراکندگی آن‌ها نسبت به میانگین است. از جمله مهم‌ترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. هرچه قدر میزان انحراف معیار یک توزیع آماری بیشتر باشد، نشان دهنده‌ی این است که این داده‌ها، دارای پراکندگی بیشتری هستند. در میان متغیرهای این پژوهش اندازه شرکت بیشترین پراکندگی جریان نقدی کمترین پراکندگی را دارد؛ اما نکته‌ای که باید به آن توجه داشت عدم یکسان بودن واحد سنجش این دو متغیر است و لذا اختلافی که در میزان بیشترین و کمترین انحراف معیار متغیرها مشاهده می‌شود، دلیلی بر عدم مناسب بودن

داده‌ها برای برآورد نیست. چولگی بیانگر عدم تقارن منحنی فراوانی است. اگر ضریب چولگی صفر باشد جامعه کاملاً متقارن است و چنانچه ضریب مثبت باشد، چولگی به راست و اگر منفی باشد، چولگی به چپ وجود دارد. با در نظر گرفتن ضریب چولگی انواع متغیرها، مشخص می‌شود که توزیع متغیرهای پژوهش به جزء اهرم مالی به‌طور کلی از چولگی به سمت راست (چولگی مثبت) برخوردار است؛ این بدان معناست که توزیع جامعه، توزیع نامتقارن با کشیدگی به سمت مقادیر بالاتر بوده است.

کشیدگی نشان‌دهنده ارتفاع یک توزیع است. به عبارت دیگر کشیدگی معیاری از بلندی منحنی در نقطه ماکزیمم است و مقدار کشیدگی برای توزیع نرمال برابر ۸ است. کشیدگی مثبت یعنی قله توزیع موردنظر از توزیع نرمال بالاتر و کشیدگی منفی نشانه پایین‌تر بودن قله از توزیع نرمال است؛ که در اینجا کشیدگی اکثر متغیرهای پژوهش مثبت است. آمار استنباطی شامل روش‌هایی است که با استفاده از آن‌ها، اطلاعات موجود در نمونه، به کل جامعه تعمیم داده می‌شود. مهم‌ترین هدف آمار، انجام استنباط‌هایی در مورد مشخصه‌های جامعه، با توجه به اطلاعات موجود در نمونه است. معدودی از مسائل آماری در مرحله آمار توصیفی پایان می‌پذیرند، ولی بیشتر مسائل آماری شامل استنباط در مورد مشخصه یک جامعه با بهره‌گیری از اطلاعات قابل دسترس در یک نمونه است (یزدانی، ۱۳۹۱).

یکی از مهم‌ترین مشکلات عمده در تحلیل داده‌های مالی، وجود ریشه واحد است. وجود ریشه‌های واحد به معنی نامانای بودن داده‌ها است و این امر به بروز مشکلاتی در اعتبار آزمون‌های انجام‌شده منجر می‌شود. به عبارتی اگر متغیرها مانا نباشند دچار رگرسیون کاذب می‌شویم؛ بنابراین قبل از برآورد مدل، برای اطمینان از ساختگی نبودن و در پی آن داشتن نتایج نامطمئن، لازم است از مانا بودن متغیرها اطمینان حاصل کنیم. آزمون ریشه واحد، یکی از معمول‌ترین آزمون‌هایی است که برای تشخیص مانایی متغیرها مورد استفاده قرار می‌گیرد که برای این منظور از روش لین و چو (Levin, Lin & Chu) استفاده شده است.

فرض صفر: ریشه واحد وجود دارد و متغیر موردنظر نامانای است.

فرض مقابل: ریشه واحد وجود ندارد و متغیر موردنظر مانا است.

جدول ۲- نتایج آزمون مانایی برای متغیرهای مدل‌ها

نتیجه	*p مقدار	آماره آزمون	متغیر
پایا	۰/۰۰۰	-۷/۷۲۱	اظهار نظر حسابرس
پایا	۰/۰۰۰	-۵۵/۸۶۶	رشد شرکت
پایا	۰/۰۰۰	-۴۳/۵۷۴	جریان نقدی
پایا	۰/۰۰۰	-۲۴۶/۸۴۶	نسبت بدهی
پایا	۰/۰۰۰	-۱۷/۸۳۲	اندازه شرکت
پایا	۰/۰۰۰	-۲۴/۵۲۱	بازده داراییها

* p-value (prob)

قبل از تفسیر نتایج جدول شماره ۲ ذکر این نکته قابل توجه است که در آزمون ریشه واحد، فرض صفر بیانگر نامانایی متغیرها است. در این صورت چنانچه مقدار p کمتر از سطح معناداری ۰/۰۵ باشد فرض صفر رد خواهد شد. به این ترتیب

نتایج حاصل از آزمون مانایی برای داده‌های ترکیبی (پانل) در جدول فوق نشان از مانا بودن تمام متغیرهای مورد مطالعه است.

ضریب همبستگی پیرسون: ضریب همبستگی پیرسون که به نام‌های ضریب همبستگی گشتاوری و یا ضریب همبستگی مرتبه‌ی صفر نیز نامیده می‌شود، توسط سرکارل پیرسون معرفی شده است. این ضریب به منظور تعیین میزان رابطه، نوع و جهت رابطه‌ی بین دو متغیر فاصله‌ای یا نسبی و یا یک متغیر فاصله‌ای و یک متغیر نسبی به کار برده می‌شود. در واقع این ضریب، متناظر پارامتری ضریب همبستگی اسپیرمن است.

جدول ۳- همبستگی بین متغیرهای مدل پژوهش

ردیف	متغیر	(۱)	(۲)	(۳)	(۴)	(۵)	(۶)
(۱)	AS	۱,۰۰۰۰					
	احتمال	----					
(۲)	Growth	۰,۰۵۱۵	۱,۰۰۰۰				
	احتمال	۰,۱۱۶۱	----				
(۳)	CFV	۰,۲۰۳۷	۰,۱۱۲۶	۱,۰۰۰۰			
	احتمال	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۶	----			
(۴)	LEV	-۰,۳۰۰۲	-۰,۰۶۳۸	-۰,۱۸۴۶	۱,۰۰۰۰		
	احتمال	۰,۰۰۰۰	۰,۰۵۱۸	۰,۰۰۰۰	----		
(۵)	SIZE	-۰,۰۰۴۲	-۰,۰۱۶۴	۰,۰۰۰۹	۰,۰۱۳۶	۱,۰۰۰۰	
	احتمال	۰,۸۹۸۹	۰,۶۱۷۶	۰,۹۷۸۳	۰,۶۷۹۱	----	
(۶)	ROA	۰,۳۲۵۰	۰,۲۰۷۱	۰,۲۲۳۶	-۰,۴۳۹۸	۰,۱۳۷۰	۱,۰۰۰۰
	احتمال	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰	----

همانگونه که ملاحظه می‌شود در برخی موارد همبستگی‌ها معنی دار می‌باشند، بنابراین احتمال وجود هم‌خطی در مدل را نمی‌توان رد کرد که این مهم با تحلیل^۱ PCA مشخص می‌گردد.

تحلیل یافته‌ها

فرضیه‌ها پژوهش

- فرضیه اول: رشد شرکت بر اظهارنظر حسابرسان تاثیر معناداری دارند.
- فرضیه دوم: جریان نقدی بر اظهارنظر حسابرسان تاثیر معناداری دارند.
- فرضیه سوم: نسبت بدهی بر اظهارنظر حسابرسان تاثیر معناداری دارند.

^۱ - Principal Components Analysis

مدل اول پژوهش

جدول ۶: نتایج بررسی ضرایب جزئی (مدل اول) با روش تصادفی با توجه به ناهمسانی

متغیر وابسته: اظهار نظر حسابرسان، تعداد دوره: ۷، تعداد تقاطع: ۱۳۳، تعداد ترکیب موزون: ۹۳۱					
$GCO_{it} = \beta_0 + \beta_1 GROWTH_{it} + \beta_2 CFV_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \varepsilon_{it}$					
نتیجه	احتمال	Z آماره	ضرایب	نماد	متغیرها
معنادار	۰,۰۰۰۰	-۱۶,۵۹۶۸	-۳,۷۰۳۹	C	ضریب ثابت
عدم تایید	۰,۱۰۲۵	۱,۶۳۲۸	۲,۵۰۰۱	Growth	رشد شرکت
معنادار	۰,۰۰۰۰	۵,۷۰۶۳	۰,۰۳۸۷	Cfv	جریان نقدی
معنادار	۰,۰۰۰۰	-۸,۰۵۰۰	-۰,۰۰۵۸	LEV	نسبت بدهی
عدم تایید	۰,۷۳۵۳	-۰,۳۳۸۱	-۰,۴۸۸۹	SIZE	اندازه شرکت
معنادار	۰,۰۱۵۴	۲,۴۲۱۸	۱,۶۰۹۹	ROA	بازده داراییها
	۰/۰۰۰			۰,۵۱۴	ضریب تعیین مک فادن
				۴۲۱/۴۲۹	LR آماره
				۳۸	تعداد فراوانی یکها
				۸۹۳	تعداد فراوانی صفرها
مقدار		درجه آزادی	مقدار آماره		هاسمر-لمشو
۰,۹۹۲		Prob. Chi-sq(8)	۱,۵۳۳		

بررسی اعتبار و قدرت الگو:

آزمون LR: در یک معادله رگرسیون چند متغیره، چنانچه هیچ رابطه‌ای میان متغیر وابسته و متغیرهای مستقل وجود نداشته باشد، باید تمامی ضرایب متغیرهای مستقل در معادله، مساوی صفر باشند. از این رو، باید معنادار بودن معادله رگرسیون مورد آزمون قرار گیرد. این کار با استفاده از آماره LR انجام می‌شود. همان‌طور که در جدول (۴-۹) ملاحظه می‌شود، مقدار آماره LR و سطح معناداری مربوط به این آماره، بیانگر این است که فرضیه صفر آماری که همان بی‌معنا بودن کل مدل (صفر بودن تمام ضرایب) است، رد می‌شود و مدل رگرسیون برآورد شده، در کل معنادار است.

ضریب تعیین مکفادن: معیاری است که قدرت رابطه میان متغیر وابسته و متغیرهای مستقل را تشریح می‌کند. مقدار این ضریب در واقع مشخص کننده آن است که چند درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود. در این مدل، ضریب تعیین برابر با ۰/۵۱۴ است؛ یعنی ۵۱٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل قابل توضیح است.

برای بررسی خوبی برازش در مدل‌های رگرسیونی با متغیر وابسته باینری می‌توان از آزمون‌ها و معیارهای مختلفی همچون ضریب تعیین مک-فادن، مادلا، استرلا، چاو، جدول پیش‌بینی موفقیت‌های هنشر-جانسون و ... استفاده کرد. یکی از آزمون‌هایی که برای خوبی برازش مدل‌های انتخاب باینری استفاده می‌شود، آزمون هاسمر-لم شو است. در این

آزمون معناداری کلی ضرایب رگرسیون از طریق مقایسه مقدار پیش‌بینی شده و واقعی متغیر وابسته در گروه‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد. اگر اختلاف بین مقادیر واقعی و پیش‌بینی شده متغیر وابسته زیاد باشد نشانگر برازش ضعیف مدل است. به منظور بررسی برازش الگو برآورد شده از آزمون هاسمر-لمشو استفاده شده با توجه به اینکه احتمال آماره آزمون هاسمر-لمشو $1/553$ بزرگتر از $0/05$ محاسبه شده است، لذا این مقدار کفایت داده‌ها برای برازندگی الگو را نشان می‌دهد.

نتیجه:

آزمون Z: با توجه به مقدار ضریب رگرسیونی رشد شرکت می‌توان نتیجه گرفت رشد شرکت با اظهار نظر حسابرس، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری ندارد ($p > 0/05$). فرضیه اول مورد رد می‌شود.

با توجه به مقدار مثبت ضریب رگرسیونی جریان نقدی می‌توان نتیجه گرفت جریان نقدی با اظهار نظر حسابرس، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت (مستقیم) و معناداری دارد ($p < 0/05$). فرضیه دوم مورد تایید است.

با توجه به مقدار منفی ضریب رگرسیونی نسبت بدهی شرکت می‌توان نتیجه گرفت نسبت بدهی با اظهار نظر حسابرس، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی (معکوس) و معناداری دارد ($p < 0/05$). فرضیه سوم مورد تایید می‌شود.

نتایج نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵٪ مقادیر Z برای اندازه شرکت در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد یعنی اندازه شرکت در مدل معنی‌دار نیست و رابطه‌ای با اظهار نظر حسابرس ندارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که بازده دارایی‌ها تأثیر مثبت و معناداری بر اظهار نظر حسابرس دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

جهت آزمون فرضیه‌های فوق نمونه‌ای از متشکل از ۱۳۳ شرکت از بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ انتخاب گردید. داده‌های مورد نیاز جهت محاسبه متغیرهای پژوهش، از بانک اطلاعاتی «ره آورد نوین» استخراج شده است. در صورت ناقص بودن داده‌های موجود در این بانک اطلاعاتی، به آرشیوهای دستی موجود در کتابخانه‌ی سازمان بورس اوراق بهادار و سایت اینترنتی مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس اوراق بهادار مراجعه گردید و نتایج تخمین برای مدل پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در ادامه به استدلال تدوین هریک از فرضیه‌های مطروحه پرداخته خواهد شد و نتایج بدست آمده از تجزیه و تحلیل فرضیه‌های پژوهش ارائه می‌گردد.

مدل اول پژوهش

فرضیه اول: رشد شرکت بر اظهار نظر حسابرس تاثیر معناداری دارند.

با توجه به مقدار ضریب رگرسیونی رشد شرکت می‌توان نتیجه گرفت رشد شرکت با اظهار نظر حسابرس، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری ندارد ($p > 0/05$). فرضیه اول مورد رد می‌شود.

نتایج نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵٪ مقادیر Z برای اندازه شرکت در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد یعنی اندازه شرکت در مدل معنی‌دار نیست و رابطه‌ای با اظهار نظر حسابرس ندارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که بازده

دارایی‌ها تأثیر مثبت و معناداری بر اظهار نظر حسابرس دارد. نتایج پژوهش با پژوهش‌های مرادی و همکاران (۱۴۰۱)، اهرندز و همکاران (۲۰۲۳) همسو می‌باشد.

فرضیه دوم: جریان نقدی بر اظهار نظر حسابرس تأثیر معناداری دارند.

با توجه به مقدار مثبت ضریب رگرسیونی جریان نقدی می‌توان نتیجه گرفت جریان نقدی با اظهار نظر حسابرس، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت (مستقیم) و معناداری دارد ($p < 0.05$). فرضیه دوم مورد تایید است.

نتایج نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵٪ مقادیر Z برای اندازه شرکت در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد یعنی اندازه شرکت در مدل معنی‌دار نیست و رابطه‌ای با اظهار نظر حسابرس ندارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که بازده دارایی‌ها تأثیر مثبت و معناداری بر اظهار نظر حسابرس دارد. نتایج پژوهش با پژوهش‌های نی و همکاران (۲۰۲۳)، اهرندز و همکاران (۲۰۲۳) همسو می‌باشد.

فرضیه سوم: نسبت بدهی بر اظهار نظر حسابرس تأثیر معناداری دارند.

با توجه به مقدار منفی ضریب رگرسیونی نسبت بدهی شرکت می‌توان نتیجه گرفت نسبت بدهی با اظهار نظر حسابرس، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی (معکوس) و معناداری دارد ($p < 0.05$). فرضیه سوم مورد تایید می‌شود.

نتایج نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵٪ مقادیر Z برای اندازه شرکت در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد یعنی اندازه شرکت در مدل معنی‌دار نیست و رابطه‌ای با اظهار نظر حسابرس ندارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که بازده دارایی‌ها تأثیر مثبت و معناداری بر اظهار نظر حسابرس دارد. نتایج پژوهش با پژوهش‌های صراف و همکاران (۱۴۰۱)، مرادی و همکاران (۱۴۰۱) و آندریانی و همکاران (۲۰۱۹) همسو می‌باشد.

در هر پژوهشی که انجام می‌شود محدودیتهایی نیز وجود دارد که این محدودیتها عمدتاً موانع مربوط به تعمیم دهی نتایج حاصل از تحقیق است. این تحقیق نیز همانند سایر تحقیقات مبتنی بر روش علمی، دارای یک سری محدودیتهایی است که در ذیل به آن‌ها اشاره می‌شود:

۱- قلمرو زمانی پژوهش حاضر از سال ۱۳۹۵ الی ۱۴۰۱ می‌باشد، بنابراین باید در تعمیم نتایج پژوهش به سال‌های قبل و بعد از بازه زمانی احتیاط رعایت شود.

۲- در این پژوهش سعی شده است که متغیرهای کنترلی و مداخله‌گر که به واسطه تحقیقات و مطالعات صورت گرفته، شناسایی شده در برازش مدل رگرسیون مورد استفاده قرار گیرد. اما با توجه به وجود عوامل مداخله‌گر دیگر، از جمله تورم و سایر عوامل اقتصادی خرد و کلان در سطح شرکت‌ها و جامعه که به دلیل عدم دسترسی به اطلاعات در برازش مدل رگرسیون مورد استفاده قرار نگرفته است، می‌توان این عوامل را از جمله محدودیت‌های پژوهش دانست.

۳- در تعمیم نتایج پژوهش به واحدهای اقتصادی خارج از بورس اوراق بهادار تهران باید احتیاط لازم صورت گیرد، زیرا ویژگی‌های شرکت‌های خارج از بورس ممکن است با شرکت‌های پذیرفته شده در بورس متفاوت باشند.

با توجه به نتایج پژوهش این پیشنهادها مطرح می‌شود:

در راستای فرضیه اول:

پیشنهاد می شود سرمایه گذارانی که بحث اظهار نظر حسابرسی نسبت به عدم تداوم فعالیت شرکت برای آن ها مهم است به ت خرید اظهار نظر حسابرس توجه ویژه ای داشته باشند.

رتقاء ارتباط و ارتباطات موثر با حسابرس و برقراری ارتباط مستمر برای بهبود فهم مسائل حسابرسی. در راستای فرضیه دوم:

با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می شود ارائه گزارش جامع و دقیق درباره جریان نقدی شرکت به حسابرس برای ارزیابی صحت و قابل اعتماد بودن اطلاعات مالی.

با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می شود بررسی و اطمینان از توجیحات و توضیحات منطقی و صحیح درباره جریان نقدی شرکت به حسابرس به منظور جلوگیری از ابهامات. در راستای فرضیه سوم:

با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می شود ارائه اطلاعات دقیق و کامل درباره نسبت بدهی شرکت به حسابرس برای ارزیابی صحت و قابل اعتماد بودن اطلاعات مالی.

با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می شود بررسی و اطمینان از توجیحات و توضیحات منطقی و صحیح درباره نسبت بدهی به حسابرس به منظور جلوگیری از ابهامات.

منابع

- اسکویی. م. ۱۳۸۷. آثار آزادسازی تجاری بر انتشار گازهای گلخانه‌ای (دی‌اکسید کربن) در منحنی زیست‌محیطی کوزنتس، تحقیقات اقتصادی بهار ۱۳۸۷ شماره ۸۲
- اصغری. م، عاملی. پ. ۱۳۹۰. تست فرضیه‌ی پناهندگی آلودگی در منطقه‌ی اتحادیه‌ی اروپا- خلیج فارس. فصلنامه‌ی تحقیقات اقتصادی راه اندیشه، صص ۲۲-۳۶.
- امیری. ع، وزیری. م. ۱۳۹۹. بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی با رویکرد مسئولیت‌پذیری اجتماعی، پژوهش‌های نوین در مدیریت کارآفرینی و توسعه کسب و کار، شماره ۴، از صفحه ۶۳ تا ۷۵.
- پاکدلان. س، آذرباهمان. ع، ریسیان. ع. ۱۴۰۰. بررسی تأثیر مکانیزمهای نظام راهبری بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران
- پورکاظمی، محمدحسین و ایلناز ابراهیمی ۱۳۸۷. بررسی منحنی کوزنتس زیست‌محیطی در خاورمیانه. "فصلنامه‌ی پژوهش‌های اقتصادی، سال ششم، شماره ۳۴، صص ۵۷-۷۱.
- حاجیها. ز. ۱۳۹۷. راهبردهای رقابتی، عملکرد شرکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی به عنوان راهبرد سوم، حسابداری مدیریت، شماره ۳۶ رتبه علمی- پژوهشی از صفحه ۳۱ تا ۴۳
- خسرویان. س. ۱۴۰۰. بررسی مفهوم بازاریابی سبز و نقش آن در عملکرد مالی و مسئولیت اجتماعی شرکتهای، مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری، دوره هفتم، شماره ۱، از ۶۰۹ تا ۶۲۰.
- شریفی، سیدعلی، ۱۳۹۶. بررسی رابطه حاکمیت شرکتی با ریسک‌پذیری و عملکرد بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، اولین کنفرانس ملی کاربرد پژوهش‌های نوین در علوم انسانی، قائم شهر.
- لشکری زاده، م؛ نبودی. غ. ۱۳۸۷. تاثیر سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر کیفیت زیست محیطی، مدل‌سازی اقتصادی

زندی، آ، فغانی ماکرانی. خ. ۱۳۹۷. بررسی تاثیر عملکرد اجتماعی، زیست محیطی (محیطی) و اخلاقی بر عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۷، شماره ۲۶، از صفحه ۱۴۵ الی ۱۵۸.

مشایخ. ش، باقری. ن. ۱۳۹۴. جهت حساسیت جریان وجه نقد عملیاتی به مانده وجه نقد و محدودیت دسترسی به منابع مالی و تأثیر سهامداران نهادی بر آن.

Ahmed Eltweri, 2021. The Corporate Governance Effects on the Audit Committees Performance, The International EFAL-IT BLOG Information, Technology innovations in Economics, Finance, Accounting, and Law Volume, Issue 02/2021 – Bacau (Romania)

Copeland, B. R. and M. S. Taylor 1995. "Trade and trans boundary pollution", The American Economic Review, 85 (4): 716–737.

Grossman, Gene M, and Alan B. Krueger. 1995. Environmental impact of a North American free trade agreement. Working Paper 3914. National bureau of economic research, Cambridge, MA.

Ruhyat and Asep Fery , Russo, A., & Perrini, F. 2020. Investigating the effect of capital structure and ownership on the determined policy on the company's financial performance with the intervention of intellectual capital in Indonesia. Ethics 91(2), 207-221.

Song, H., Zhao, C., & Zeng, J. 2017. Can environmental management improve financial performance: An empirical study of A-shares listed companies in China. Journal of Cleaner Production, 141, 1051-1056.

Sarwar1, Aamir Mamdouh Abdulaziz Saleh Al-Faryan 2022. The Impact of Corporate Governance and Financial Leverage on the Performance of Local Thai Banks Using Corporate Social Responsibility as a Mediator, Theoretical Economics Letters, 2022, 12, 19-51, ISSN Online: 2162-2086

Stern, D. I, 2004. Energy and economic growth, Rensselaer Working Paper, No 0410.

Surya N. Janakiraman , Suresh Radhakrishnan 2021, Financial performance and institutional ownership and risk on managers' compensation, Journal of Accounting, Auditing and Finance 25(4)

Yalcin, N., Bayrakderaglu, A., Kahraman, C., 2012. Application of fuzzy multi-criteria decision making methods for financial performance evaluation of Turkish manufacturing industries.